

เชื่อดตัวเลขได้มากน้อยเพียงใด

วรากรณ์ สามโกเศศ

วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2552

"ช่วงปีใหม่นี้ ยโสธรเป็นจังหวัดเดียวที่ไม่มีอุบัติเหตุ ในขณะที่เชียงรายมีสูงที่สุด" "วันเด็กวันปีดูๆ จริงเพราะวันเดียวเด็กกรดรกว่าตาย 7 คน" "วันปีใหม่งรุงเทพมีอุณหภูมิลงไปถึง 70 องศาฟาเรนไฮด์" ข้อความเหล่านี้สื่อความหมายผิดพลาดถ้าไม่คิดไตร่ตรอง และอาจกระทบต่อการตัดสินใจของผู้คนอย่างไม่ถูกต้องได้

ข่าวเรื่องจำนวนอุบัติเหตุช่วงปีใหม่ที่แยกเป็นรายจังหวัดนั้นแทบจะไม่มี ความหมายว่าจังหวัดใดน่ากลัวที่สุดหรือรุนแรงที่สุด ทุกจังหวัดมีจำนวนประชากร จำนวนรถยนต์ และมอเตอร์ไซด์ระยะทางของถนนแตกต่างกัน ถึงแม้คนในทุกจังหวัดประมาณเท่ากัน กินเหล้าเมาในดึกริรุกรานเดียวกัน จำนวนอุบัติเหตุก็ไม่เท่ากันอย่างแน่นอน

จะไม่ประหลาดใจเลยที่จังหวัดที่มีประชากรและนักท่องเที่ยวต่ำ ไม่มีรถยนต์ มอเตอร์ไซด์ และถนนให้วิ่งมากจะมีจำนวนอุบัติเหตุต่ำเพราะมันไม่มีโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุได้

การรายงานสถิติเช่นนี้จะมีความหมายว่าจังหวัดใดผู้คนประมาณหรือมีเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อม เช่น ถนน ป้ายบอกเส้นทาง บอกลักษณะของถนน ... ไม่เหมาะสมกว่ากันก็ต่อเมื่อมีการเปรียบเทียบจำนวนอุบัติเหตุต่อระยะทางกิโลเมตรที่มีอยู่ของจังหวัดนั้นหรือจะให้ดีกว่าก็ต้องเปรียบเทียบต่อจำนวนกิโลเมตรที่ยานพาหนะทั้งหลายในจังหวัดเดินทางกันในช่วงเวลานั้น

ในเรื่องวันเด็ก วัวปีดู วันหนึ่งมีเด็กไทยเกิดประมาณ 1,300 คน และทั้งประเทศก็มีเด็กและผู้ใหญ่ตายในแต่ละ

วันด้วยจำนวนที่น้อยกว่าไม่มากนัก ดังนั้นหากเด็ก 7 คนตายในวันปีใหม่นี้ก็น่าจะเป็นเรื่องประหลาดนักไม่ว่าเป็นปีวัวดูหรือกรรยาตุ แต่ถึงกระนั้นก็ตามในฐานะที่เราเป็นมนุษย การตายไม่ใช่สถิติเท่านั้น แต่เป็นการจากไปของบุคคลที่คนอื่นมีความรักผูกพันกัน การตาย 7 คนในอุบัติเหตุจึงเป็นเรื่องน่าเสียใจ และควรศึกษาว่าเหตุใดจึงเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ที่เลวร้ายเช่นนั้น

สำหรับข้อมูลอุณหภูมิของกรุงเทพฯ ที่ระบุนั้น หากคิดไปไกลก็คงหลีกเลี่ยงคำถามไปไม่พ้น เช่น วัดที่ตรงไหนของกรุงเทพฯ (กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 1,500 ตารางกิโลเมตร) เพราะจุดที่ได้สะพานใกล้แม่น้ำ กับจุดกลางใจเมืองที่รถติด แตกต่างกันอย่างแน่นอน เวลาที่วัดก็มีผลทำให้เกิดความแตกต่างเช่นกัน

ยิ่งอุณหภูมิของจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างไกล และมีทั้งที่ราบและภูเขา ตัวเลขของอุณหภูมิจังหวัดแทบจะไม่มี ความหมายเลย มันเป็นเพียงตัวเลขที่ให้ข้อมูลบ้างเล็กน้อยซึ่งดีกว่าไม่มีเลย มันจะเป็นปัญหาขึ้นมาได้หากผู้รับข้อมูลทึกทักเอาว่าเป็นจริง โดยไม่ได้ตระหนักถึงข้อจำกัดในการเป็นเพียงตัวเลขของมัน

เกือบทุกตัวเลข ทุกสถิติ ไม่ว่าจะ เป็นเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองที่เราได้ยินล้วนมีสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดอยู่เบื้องหลังทั้งสิ้น อีกตัวอย่างที่ได้ยินอยู่บ่อยๆ ก็คือข้อมูลความนิยมในตัวบุคคล ความเห็น ความรู้สึก ฯลฯ ที่มาจากการโหวตผ่านรายการวิทยุ โทรศัพท์ SMS อินเทอร์เน็ต ไปรษณีย์ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้เชื่อถือไม่ได้เลยทางสถิติเพราะคะแนนที่ได้นั้นมาจากความสมัครใจของผู้ตอบซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเข้มข้นของความรู้สึกฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ตอบซึ่งนิยมบุคคลหรือมีความเห็นนั้นๆ หรือการจัดการอยู่เบื้องหลัง

รายการวิทยุที่ให้ผู้คนแสดงความเห็นผ่าน SMS หรือโทรศัพท์ เป็นเพียงความเห็นของคนกลุ่มหนึ่ง ไม่ใช่ของประชากรทั้งหมดและไม่อาจถือเป็นสาระได้ ซึ่งต่างจากโพลความเห็นที่ไม่เอนเอียงด้วยคำถามและผู้ตอบโพลมีองค์ประกอบเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่อย่าง

ถูกต้อง (ซูปในข้อนี้ที่ดักขึ้นมาชิม เป็นตัวแทนของซูปทั้งหม้อ) ผลการสำรวจอาจพอถือได้ว่าเป็นของประชากรกลุ่มที่ตั้งใจสำรวจได้

การไม่พิจารณาตัวเลขอย่างถ่องแท้อาจทำให้เข้าใจผิดว่ากล่าวที่ว่ามีการโกหกอย่างร้ายแรงอยู่ 4 ระดับ คือ โกหกโกหกมาก โกหก.....(กรุณาเติมข้อความเอง) และตัวเลขถ้าจะไม่ให้ถูกหลอกด้วยตัวเลขแล้ว ต้องตั้งคำถามสงสัยไว้ก่อนเสมอว่าไม่น่าเชื่อ และหากจะ "เชื่อได้" ก็ให้นึกว่ามีเงื่อนไขโดยอยู่เบื้องหลังที่ควรคำนึงถึง เพื่อประโยชน์แห่งการดีความ